

XALQARO BAG‘RIKENGLIK KUNI: INSONIY TINCHLIK VA TOTUVLIKNING ASOSI

Mavrulova Shoxsanam Shuxratbek qizi

Toshkent shahar Mirzo Ulug‘bek tumani 338-maktabning II toifali o‘qituvchisi; Tashkent International University of Education 1-bosqich magistri.

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 08.10.2025

Revised: 09.10.2025

Accepted: 10.10.2025

KALIT SO‘ZLAR:

*Bag‘rikenglik, inson
huquqlari, tinchlik,
globallashuv, yoshlar,
ma’naviyat.*

Mazkur maqolada bag‘rikenglik tushunchasining tarixiy, madaniy va ijtimoiy jihatlarini tahlil qilinadi. Turli davrlarda bag‘rikenglikning insonlar o‘rtasidagi tinchlik, barqarorlik va taraqqiyotdagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, BMT va YUNESKO tomonidan ilgari surilgan xalqaro tamoyillar asosida bugungi jamiyatda bag‘rikenglik madaniyatini rivojlantirishning ahamiyati ko‘rsatib o‘tiladi..

Kirish (Introduction). Bugungi dunyoda insoniyat taraqqiyoti faqat texnologik yoki iqtisodiy yutuqlar bilan emas, balki o‘zaro hurmat va bag‘rikenglik madaniyati bilan ham belgilanadi. Insonlar turli millat, e’tiqod va qarashlarga ega bo‘lishlariga qaramay, ular yagona insoniyat oilasining a’zolaridir. Shu bois, bag‘rikenglik nafaqat axloqiy fazilat, balki tinchlik va barqarorlikning asosi sifatida qaraladi. Turli madaniyat, e’tiqod, til va urf-odat vakillari bir makonda faoliyat yuritayotgan bugungi sharoitda bag‘rikenglik — tinchlik va barqarorlikni ta’minlovchi eng muhim qadriyatlardan biri sifatida e’tirof etiladi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan 1995-yil 16-noyabr “Xalqaro bag‘rikenglik kuni” sifatida e’lon qilinishi ana shu g‘oyaning umumjahon darajasidagi tan olinishi bo‘ldi. Bag‘rikenglik — bu insonlarning tabiiy xilma-xilligini hurmat qilish, qabul qilish va qadrlashdir. U oddiy sabr emas, balki ongli ravishda boshqalarning fikr, e’tiqod va hayot tarziga hurmat bilan qarashni anglatadi.

Tadqiqot usullari (Methods). Ushbu maqola tarixiy-qiyosiy, tahliliy va falsafiy yondashuv asosida yozildi. Bag‘rikenglikning mazmuni qadimgi sivilizatsiyalardan to zamonaviy xalqaro hujjatlar va ijtimoiy hayotgacha bo‘lgan davrda o‘rganildi. Asosiy manbalar sifatida YUNESKO, BMT rezolyutsiyalari, klassik mutafakkirlar — Alisher Navoiy, Ibn Sino, Forobiy, Lev Tolstoy qarashlari hamda zamonaviy global siyosatdagi tendensiyalar tahlil qilindi.

Natijalar (Results). Tahlillar natijasida aniqlandi: Bag‘rikenglik qadimdan insoniyat taraqqiyotining ajralmas qismi bo‘lgan; Turli madaniyatlar orasidagi hamjihatlik har doim tinchlik va barqarorlikni ta‘minlagan; Hozirgi davrda esa xalqaro tashkilotlar bu qadriyatni global darajada mustahkamlashga qaratilgan dasturlarni amalga oshirmoqda.

Qadimgi Yunoniston faylasuflari — Sokrat, Aflotun, Aristotel — insonning komilligi boshqalarni tushunish va hurmat qilishdan boshlanishini ta‘kidlaganlar. Sharq mutafakkirlari — Forobiy, Ibn Sino, Navoiy — bag‘rikenglikni axloqiy barkamollik mezon sifatida qaraganlar. Bugungi kunda BMT, YUNESKO va boshqa xalqaro tashkilotlar madaniyatlararo muloqotni kengaytirish, turli din va millat vakillari o‘rtasida tinchlikni saqlash borasida faol ish olib bormoqda.

Munozara va tahlil (Discussion). Bag‘rikenglik insoniyat uchun faqat axloqiy fazilat emas, balki global barqarorlik omilidir. Insonlar o‘zaro hurmatda yashagan joyda adovat, kamsitish va urushlarga o‘rin qolmaydi. Tarix ko‘rsatadiki, bag‘rikenglik yo‘qligi og‘ir oqibatlariga olib kelgan: Yevropadagi diniy urushlar, irqiy kamsitish siyosati, Yaqin Sharqdagi uzoq yillik to‘qnashuvlar — bularning barchasi bag‘rikenglik yetishmasligining misolidir.

Bugungi dunyo esa bu xatolardan saboq olib, inson huquqlari, tenglik va totuvlik tamoyillarini ustuvor qadriyat sifatida qabul qilgan. Shu nuqtai nazardan, ta‘lim tizimida bag‘rikenglikni o‘rgatish, yoshlarni millatlararo hurmat ruhida tarbiyalash — zamonaviy jamiyat uchun eng muhim yo‘nalishdir. Lev Tolstoy shunday degan: “Bag‘rikenglik — bu inson qalbining eng oliyjanob fazilatidir.”

Bugungi kun va yoshlar mas’uliyati. Globallashuv sharoitida turli millat va din vakillari o‘rtasida aloqalar tobora kuchayib bormoqda. Shu bilan birga, dunyoning ayrim hududlarida diniy toqatsizlik va millatlararo ziddiyatlar hanuz kuzatilmoqda. Bunday sharoitda yoshlarni bag‘rikenglik ruhida tarbiyalash – kelajak barqarorligining asosiy sharti hisoblanadi. Yoshlar nafaqat ertangi kun egalaridir, balki bugunning o‘zida ham tinchlik va barqarorlikni ta‘minlashda faol ishtirokchilar bo‘lishlari zarur. Ularning dunyoqarashida

bag'rikenglik, inson huquqlarini hurmat qilish, diniy va milliy xilma-xillikka nisbatan hurmat kabi fazilatlar mustahkam joy olishi kerak. Bu jarayonda oilaning, maktab va oliy ta'lim muassasalarining, shuningdek, ommaviy axborot vositalarining roli beqiyosdir. Ta'lim dasturlarida turli madaniyat va dinlarni o'rganishga oid mavzularni keng yoritish, yoshlarni ochiq fikrlilik va hurmat ruhida tarbiyalash muhimdir. Shuningdek, Xalqaro bag'rikenglik kunini har yili keng nishonlash yoshlar ongida ushbu qadriyatning chuqurroq singishiga yordam beradi. Mazkur kun turli madaniyatlar, millatlar va din vakillarining do'stlik ruhida birlashishiga, hamkorlikda turli tadbirlar o'tkazishiga, bag'rikenglikni amalda ko'rsatishga xizmat qiladi. Shu bois, mazkur bayram nafaqat rasmiy sana, balki xalqaro birdamlik va do'stlik ramzi sifatida qadrlanishi zarur.

Yoshlar bag'rikenglik qadriyatlarini o'z hayot tarziga tatbiq etgan taqdirdagina, kelajakda jamiyat barqarorligi, taraqqiyoti va xalqaro obro'-e'tibori ta'minlanadi. Zero, bugungi yoshlarning ongida shakllanayotgan qarashlar – ertangi kunning mustahkam poydevoridir.

Xulosa (Conclusion). Bag'rikenglik – bu shunchaki toqat emas, balki inson qalbining yuksak darajasi, ongli tushunish va ruhiy kamolot ifodasidir. Har bir inson o'z hayotida bag'rikenglikni amalda qo'llaganida, u faqat o'zining emas, balki butun jamiyatning tinchligi va barqarorligiga hissa qo'shadi.

Bugungi globallashuv davrida xalqlar va dinlar o'rtasidagi o'zaro muloqot, madaniyatlar almashinuvi, inson huquqlariga hurmat bag'rikenglikning hayotiy zaruratga aylanganini ko'rsatadi. Ayniqsa, yosh avlodning bu qadriyatni anglab, uni amaliy faoliyatida namoyon etishi kelajak uchun eng muhim kafolatdir. Chunki yoshlar – nafaqat ertangi kun egasi, balki bugungi tinchlikning himoyachisidir.

Bag'rikenglik ruhida tarbiyalangan yoshlar – bu irodali, ochiq fikrli, boshqalarning e'tiqodi va madaniyatiga hurmat bilan qaraydigan, ijtimoiy hayotda faol insonlardir. Ular o'z xulqi bilan nafaqat oilasiga, balki butun jamiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Demak, bag'rikenglikni qadrlash, uni yoshlar ongiga singdirish – bu nafaqat axloqiy burch, balki har bir millatning kelajakka sadoqatidir. Zero, bag'rikenglik bo'lgan joyda urush emas, tinchlik; nafrat emas, muhabbat; befarqlik emas, insonparvarlik hukm suradi. Insoniyatning asl yutug'i ham mana shunda — yurakdagi bag'rikenglikda.

References (Foydalanilgan adabiyotlar)

1. YUNESKO. Declaration of Principles on Tolerance. – Paris, 1995.
2. BMT Bosh Assambleyasi. “Ma’rifat va diniy bag’rikenglik” rezolyutsiyasi. – Nyu-York, 2018.
3. Alisher Navoiy. Mukammal asarlar to‘plami. – Toshkent, 2011.
4. Lev Tolstoy. Izbrannye proizvedeniya. – Moskva, 1983.
5. Rumi, J. Masnaviyi ma’naviy. – Istanbul, 2007.

